

Coöperatieve Zuivelfabriek te Drunen. 1905-1930.

Dezer dagen bestond de Coöperatieve Eerste Langstraatsche Stoomzuivelfabriek te Drunen vijf-en-twintig jaar. Om meerdere redenen is het een genoeg, hieraan te mogen herinneren. Want niet alleen is hier weder een sprekend voorbeeld, wat door samenwerking kan worden verkregen, maar bovendien betreft het een vereeniging, waar de leden vertrouwen hebben in het bestuur en den Directeur en daarom gaarne de leiding volgen. De bekende gezegden: „Eendracht maakt macht" en „Tweedracht breekt kracht" heeft ieder in de coöperatieve zuivelwereld al menigmaal - men zou zeggen tot vervelens toe - gehoord.

Bij het oprichten van coöperatieve vereenigingen werd door de sprekers terecht op de waarheid van deze gezegden gewezen. En sindsdien is er in woord en geschrift telkens aan herinnerd. En toch schijnt het nog niet bij de oprichting der coöperatieve zuivelfabrieken moeten goed gehoord te zijn. Immers, al zijn de coöperators dankbaar voor hetgeen werd bereikt; ieder, die maar enigszins op de hoogte is weet, dat de samenwerking in de coöperatieve zuivelorganisatie nog veel beter zou kunnen zijn. Het wijzen op de moeilijkheden, welke worden overwonnen, is daarom ongetwijfeld nuttig, vooral wanneer verschillende kleinere plaatsen samen een fabriek bouwden.

Met feiten zou men kunnen aantonen, dat in deze vereeniging een bijzonder goede geest heerscht. De algemeene vergaderingen verlopen rustig. Zelfs een algeheele wijziging der statuten - de vereeniging telt ongeveer 500 leden! - werd bijna, zonder bespreking en met algemeene stemmen aangenomen.

Na deze inleiding dienen enkele gedeelten der geschiedenis dezer vereeniging te volgen.

Met het jubileum der fabriek vallen ook samen de jubilea van 3 personen, n.l. van de heeren M. van Halder en A. Klijn, respectievelijk voorzitter en secretaris, en van den directeur P. J. van Kessel.

M. J. van Halder, Voorzitter C. Z. Drunen.

P. J. van Kessel, Directeur C. Z. Drunen.

Het spreekt wel vanzelf, dat aan de oprichting heel wat besprekingen en vergaderingen zijn voorafgegaan. De eerste vergadering werd gehouden 11 Mei 1905. Verschillende veehouders uit **Drunen** en **Elshout** namen aan de besprekingen deel en verklaarden zich bereid te willen medewerken aan de oprichting eener vereeniging tot verbetering der zuivelbereiding „Boterij van Drunen en Elshout". Staande de vergadering traden 39 personen als lid toe. Besloten werd de benodigde gelden voor aanschaffing van machinerieën en verdere benodigdheden te leenen bij de Boerenleenbank te Drunen tegen een rente van 3.96 %.

Coöp. zuivelfabriek Drunen vlak na de verbouwing van 1929.

De tweede vergadering van de „Boterij van Drunen en Elshout" werd gehouden op 17 Augustus 1905. Tusschen de eerste en deze vergadering heeft het voorloopig bestuur waarlijk , niet stil gezeten. Uit de notulen van den secretaris blijkt, dat deze tweede vergadering ook werd bijgewoond door het Bestuur van den Boerenbond. Voor de op te richten fabriek had men inmiddels reeds twee man personeel aangesteld.

Met den secretaris der, boterfabriek te **Boxtel** was men overeengekomen, dat deze personen aldaar zouden worden opgeleid. Zij zouden daarvoor een weekgeld ontvangen van drie gulden benevens vergoeding van verblijfkosten. Als de fabriek te Drunen eenmaal in werking was, zou het loon gebracht worden op f 6.-- per week. Bovendien zouden de „boterwerkers" na vijf jaar onafgebroken dienst een gratificatie ontvangen van f 100.-.

Uit de verdere gegevens blijkt, dat de oprichting van een fabriek inmiddels een feit geworden was en den tienden October 1905 begonnen werd met het leveren der melk.

Men zou nu ook een krachtige propaganda beginnen voor het gebruik van boter van de fabriek.

In de vergadering van 4 November 1905 wordt de benoeming van een directeur aan de orde gesteld. Een langdurige bespreking volgde over het salaris van den te benoemen directeur. Met groote meerderheid van stemmen werd besloten om het salaris van den directeur tot 1 Mei 1906 vast te stellen op f 6.- per week met als veranderlijke belooning 1% van de opbrengst der verkochte boter.

Nu men een definitief bestuur had en de oprichting der fabriek een feit was geworden, kon men met moed aan den slag gaan. Een nieuwe toekomst brak nu voor de boeren van Drunen en Elshout aan. Maar er zij opgemerkt, dat de middelen der boterij nog zeer primitief waren: ofschoon er van machines gesproken wordt., bestond alles in den aanvang toch nog uit handkracht. In 1906, dus een jaar na de oprichting, werd reeds overwogen om over te gaan tot aanschaffing van een stoommachine. Men dacht daardoor meer leden te kunnen trekken. Op aanwijzing van het bestuur van den Boerenbond richtte men niet alleen een oproep tot de landbouwers van Drunen en Elshout, maar ook tot die van **Baardwijk en Nieuwkuik**.

Uit de mededeelingen van den secretaris zij nog vermeld dat er voor het gebouw, machinerieën enz. totaal f 4.733,65 werd uitgegeven.

De actie tot aanwerving van nieuwe leden bleef niet zonder succes. Vele boeren uit Baardwijk en Nieuwkuik sloten zich aan. Uit de ons ten dienste staande gegevens blijkt, dat 1906 voor de boterfabriek een belangrijk jaar is geweest: een jaar waarin hard is gewerkt en zeer veel tot stand kon worden gebracht.

Er volgde o.a. benoeming van een machinist, aankoop van grond, het uitzenden van den directeur om zich te bekwamen in het stoomzuivelbedrijf enz. Na een lezing van den heer Tonkes Struif werd, besloten aan de firma Grasso te 's-Hertogenbosch opdracht te geven voor de levering en installatie van de benodigde machines voor het stoomzuivelbedrijf, zulks voor de som van f 9750.--

Aan den architect H. C. Meulkens te Waalwijk werd opdracht gegeven, een ontwerp te maken voor een nieuw gebouw, waarin het stoomzuivelbedrijf zou kunnen worden ondergebracht. Op 28 Mei 1906 had daarvan de inschrijving plaats. Laagste inschrijfter was de firma Wed. H. Aarts te Waalwijk voor f 5433.-, aan wie het werk werd gegund.

In November 1906 werd de nieuwe stoomzuivelfabriek plechtig ingewijd door den Zeereerw. Heer Deken van Drunen.

Men was voor zijn tijd modern geïnstalleerd. Er brak nu een periode van hard werken en vooruitgang aan. Reeds betrekkelijk spoedig na de oprichting was het ledental driemaal zoo groot geworden.

In 1916 moest men opnieuw uitbreiding en verbouwing der fabriek overwegen, welke verbouwing een jaar later tot stand kwam. In de algemeene vergadering van 24 Sept. 1917 werd de oude vereeniging ontbonden en onder dezelfde werking een nieuwe gesticht met den naam „Eerste Langstraatsche Stoomzuivelfabriek" te Drunen.

De tweede groote verbouwing kwam verleden jaar tot stand. De plannen daartoe werden in de vergadering van 26 Maart 1929 besproken en goedgekeurd. Het werk werd den d.a.v. gegund aan den laagsten inschrijver, n.l. den heer G. de Bont te Nieuwkuik, voor de som van f 9.9935.-.

Een gezonde organisatie, een ruime geheel naar de eischen des tijds ingerichte fabriek, een flinke hoeveelheid melk, gunstige bedrijfsresultaten. Er is alzoo alle reden de vereniging en in het bijzonder bestuur en directeur geluk te wenschen. Het groot aantal leden zal wel een bezwaar zijn het vijf-en-twintigjarig bestaan gezamenlijk feestelijk te herdenken.

B.